

A VIDA CONSAGRADA AO SERVIZO DO MANDAMENTO DO AMOR

+ Alfonso Carrasco Rouco
Bispo de Lugo

I. O contexto histórico

1.1. Novos desafíos históricos

Un dos "signos dos tempos" que caracterizan particularmente o camiño seguido pola "vida consagrada" na época contemporánea é a presenza dos institutos seculares. Xorden en momentos de cambio profundo da relación da Igrexa co mundo, que segue á caída do Antigo Réxime e ao impoñerse paulatino dunha mentalidade "racionalista" e "inmanentista", por falar a linguaxe do século XIX. En efecto, a súa primeira aparición adoita situarse na Europa posterior á Revolución francesa, que vivía unha forte posta en cuestión da presenza pública da Igrexa e, en concreto, das súas estruturas monásticas e relixiosas.

Estes signos de incompreensión da vida da Igrexa eran consecuencia dunha crítica radical: por que existía aínda a Igrexa na sociedade moderna? ¿cómo xustificar a súa pretensión, sobre todo nas súas expresións dogmáticas e nas súas formas institucionais?

Impoñíase a convicción de que a existencia do home e

da sociedade, o establecemento da xusta relación do home coa realidade -co traballo e as riquezas, o ámbito familiar e afectivo, a defensa da propia liberdade social e política- había de basearse na soa razón e na soberana vontade de cada un. Por iso, a "fe revelada", a "elevación" da natureza humana a "o sobrenatural", a "obediencia aos dogmas" -do que falaba a Igrexa católica-, debía ser deixada a un lado á hora de dar forma á vida no medio da sociedade.

A posta en cuestión dirixíase directamente á pretensión de presenza institucional da Igrexa, que era vista como a forma histórica dunha vontade de poder inxustificable, expresada ademais en termos provenientes aínda do Medioevo -cando non, para algúns, do imperio constantiniano. Pero ao mesmo tempo era criticada tamén a existencia da vida consagrada e monástica, porque pretendería situar a perfección do home fóra da relación con este mundo e sería contraproducente para o desenvolvemento harmónico da persoa -e quizais mesmo unha realidade parasitaria dentro da sociedade.

Neste contexto, faise patente a necesidade de que a Igrexa, máis alá das complicadas relacións institucionais cos Estados, se faga presente nas loitas intelectuais, sociais e políticas da época a través dos fieis cristiáns mesmos. Urxidas polas circunstancias, nacen entón importantes iniciativas laicais -entre as que podemos recordar, por exemplo, os variados movementos católicos de natureza social que xorden no século XIX en diversos países europeos- e comezan a aparecer tamén novas formas de vida consagrada, axeitadas ás novas condicións sociais -os primeiros "institutos seculares".

A cuestión á que se pretendía responder así xa non era, como podía ter sido no Antigo Réxime, en que modo os cristiáns cumprían coas súas obrigas para con Deus e a Igrexa e con que perfección, senón máis ben e radicalmente se a vida cristiá como tal podía ter un lugar neste mundo.

1.2. Nova reflexión sobre a Igrexa

Sentiuse así a urxencia de reafirmar as coordenadas fundamentais do cristián, a súa natureza íntima e novidosa con respecto á natureza e aos froitos do puro esforzo humano. Sosterase en primeiro lugar a novidade da revelación divina e da fe con respecto ás posibilidades da razón natural. En relación con iso, insistirase no significado da xerarquía apostólica -en concreto, do papado- para a defensa da verdade sobre Deus e sobre o home, e para a unidade dos católicos por enriba das fronteiras e os poderes políticos: "un só rabaño e un só pastor", como recordará o concilio Vaticano I. Ao mesmo tempo, centrarase a atención na natureza da íntima unión dos fieis con Cristo, pensada como a dun "corpo místico", que prolonga na historia dalgún xeito o misterio da Encarnación do Fillo de Deus. Afondarase igualmente na comprensión e potenciarase a misión dos laicos na sociedade, simbolizada do mellor modo polo crecemento da doutrina social -pola encíclica *Rerum novarum* de León XIII.

Son momentos de cambios grandes, en que crece a conciencia da Igrexa e da súa relación coa sociedade. A principios do século XX, R. Guardini podía constatar, como un acontecemento de alcance incalculable, que "a Igrexa

espertaba nos corazóns"; mentres o mundo volvía ser percibido con toda claridade como o horizonte da misión e do apostolado.

O concilio Vaticano II representa a formulación maxisterial solemne desta percepción cristiá da historia da salvación, na que a Igrexa como un novo Pobo de Deus – constituído por Cristo como un só Corpo nunha unidade profunda fundada na Eucaristía- é enviada "a todos os pobos" como sacramento de salvación, "signo e instrumento da unión íntima con Deus e da unidade de todo o xenero humano". Os diferentes documentos conciliares despregan esta misión da Igrexa en relación co mundo de hoxe, con culturas, pobos e relixións.

1.3. Nova situación da vida consagrada

Tamén para a vida consagrada este camiño da Igrexa nos séculos XIX-XX -que algúns denominan "era postconstantiniana"- significou un cambio grande.

O Espírito do Señor dende sempre acompañara a vida da súa Igrexa con dons carismáticos e formas de consagración axeitadas ao mellor servizo da súa fe e do seu apostolado. De feito, a historia da Igrexa é testemuña dunha gran riqueza de experiencia e dunha gran variedade de "institutos", entre os que se contan tamén diversos que comprenderon a súa misión especificamente dentro do mundo.

A reflexión teolóxica, non obstante, estivo determinada por unha comprensión fundamentalmente unitaria da realidade da vida consagrada. Valorouse ante todo como "estado de perfección" -conscientes sempre das decisións maxisteriais contra os que pretenderon xa

na Antigüidade igualar, por exemplo, matrimonio e virxindade– e propúxoselle como medio adecuado para buscar a santidad a un pobo que era sociolóxicamente cristián, pero que necesitaba este exemplo e esta interpelación.

Aínda sabendo sempre que os preceptos da caridade son o horizonte común a todos, considerábase tradicionalmente "estado de perfección" ao dos relixiosos, porque podían deixar os bens deste mundo (a través dos tres votos) para cumprir o mandamento, amando e servindo ao Señor con corazón indiviso. De modo que, aínda que as afirmacións dogmáticas non excluían a ninguén da chamada á perfección, a santidad era percibida como posible na práctica para aqueles que podían "deixar o século", para "os relixiosos".

Esta interpretación, algo simplista pero amplamente divulgada, non podía sobrevivir aos grandes cambios vividos pola Igrexa, á renovada conciencia da súa identidade e á urxencia que se sentía de afirmar o sentido positivo da súa presenza no mundo, da súa misión a favor da xusta relación do home coa realidade e con Deus.

De feito, formas novas de vida consagrada, destinadas a unha presenza e unha acción renovadas no mundo e dentro do mundo, foron xurdindo no século XIX e sobre todo na primeira metade do XX. A Igrexa recoñecerá explicitamente esta realidade, en particular con respecto aos *Institutos Seculares*, na constitución apostólica *Provida mater* (1947) de Pío XII. A consonancia deste don do Espírito, a consagración na secularidade, coas necesidades da Igrexa, parecía clara, aínda cando estes Institutos houbesen de madurar aínda como realidade e

fose necesario afondar na súa comprensión teolóxica.

II. No horizonte eclesiolóxico aberto polo Vaticano II

O Concilio Vaticano II significa unha renovación dos fundamentos da comprensión da vida consagrada na Igrexa, abrindo camiños que iluminan tamén a experiencia dos institutos seculares.

O novo punto de partida é a integración de todos os membros da Igrexa na comunión e a misión do único Pobo de Deus, como realidade anterior a toda diferenciación xerárquica ou de estado de vida. Iso levaba consigo unha consideración primeira do "estado de perfección" -termo recollido aínda que pouco usado polo Concilio- como integrado tamén no Corpo da Igrexa; é dicir, compartindo a común dignidade ontolóxica, na acción e no destino de todos os fieis, e, polo tanto, participando da misión única do Pobo de Deus na historia. Estas perspectivas conciliares encontrarán a súa expresión no capítulo de LG dedicado *á vocación universal á santidad na Igrexa*, que introduce ao dedicado *á reflexión conciliar sobre os relixiosos*.

É necesaria, pois, unha reflexión especial sobre o propio da vida consagrada, que xunte a afirmación fundamental da común dignidade de todos os fieis -enraizada no bautismo, a confirmación e a participación na Eucaristía- e, polo tanto, a chamada universal á santidad co pleno recoñecemento do indubidable don do Espírito -o carisma- polo que se dá na historia a chamada

e a misión específica da vida consagrada.

2.1. Unha perspectiva tradicional

Santo Tomás de Aquino, guía na reflexión tradicional sobre esta cuestión, cuxa doutrina resoa tamén no Concilio e ata a actualidade, partía sen vacilacións da afirmación nítida da chamada de todos os cristiáns á perfección no amor. A caridade (o "vínculo da perfección") non é un consello, senón precepto para todo cristián; é o único camiño para a salvación.

“En si mesma e esencialmente a perfección da vida cristiá consiste na caridade... E o amor a Deus e aos demais non está baixo precepto só nalgunha medida, de modo que quedase algo que sería máis ben obxecto de consello, como mostra a mesma formulación do precepto... Y así é patente que a perfección consiste esencialmente nos preceptos.”

Neste contexto integra Tomás o don dos "consellos evanxélicos": "e nisto [a caridade] consiste a perfección desta vida, á que somos invitados polos consellos". Os consellos invítannos, son instrumentos para a perfección; porque, no seu desprendemento das cousas deste mundo recórdannos a necesidade de amar a Deus de todo corazón. E, de feito, dinos, “ámase máis intensamente a un canto máis se deixa a moitos” e "tanto máis perfectamente a alma humana se dirixe a amar a Deus, canto máis deixa o afecto polas cousas temporais”.

En efecto, é imposible amar desordenadamente as riquezas, non ser casto, non obedecer á vontade divina e chegar á perfección no amor. Os tres consellos son medios para realizar máis doadamente este necesario

desprendemento dos bens do mundo. Non son imprescindibles, pero resultaría dificilísimo chegar á perfección do amor sen eles; non sería imposible, polo tanto, pero si presuntuoso.

Véxase a resposta de Tomás á obxección derivada do matrimonio e das riquezas de Abraham, o cal, non obstante, era xusto: "El tiña tanta perfección de virtude na súa mente, que nin pola posesión das cousas temporais nin polo uso do matrimonio a súa mente faltaba ao perfecto amor a Deus. Non obstante, se alguén que non ten tanta virtude na mente quixese chegar á perfección posuíndo riquezas e usando do matrimonio, convenceríase de ter errado presuntuosamente tendo en pouco os consellos do Señor."

A partir destas ensinanzas de santo Tomás, podemos sacar dúas conclusións: para todos os cristiáns, o punto de partida e o verdadeiro fin é a caridade, o amor na perfección; a iso serve, e é moi necesaria, a vida consagrada segundo os consellos evanxélicos.

Non obstante, aínda que Tomás non indique aquí outras perspectivas, pode concluírse sen máis nunha quasi imposibilidade práctica de vivir a caridade para os fieis cristiáns que non adopten o camiño do abandono do mundo, entendido como a profesión dos consellos. Semellante perspectiva sería un impedimento para a intelixencia da vida consagrada hoxe en día, dada a renovada comprensión do ser da Igrexa e do seu estar no mundo, madurada en diálogo cos grandes desafíos formulados á fe cristiá nos séculos XIX e XX.

Correríase ademais o risco, visible particularmente nos institutos seculares, de entender a vida consagrada de novo segundo o modelo da *fuga mundi* ou de asimilala á

misión do fiel laico con esquecemento da propia especial consagración.

2.2. Chamada universal á santidad e consellos evanxélicos

O parágrafo final de LG 42 pode introducir na xusta perspectiva para comprender en positivo o significado dos consellos evanxélicos para os fieis todos, chamados, cada un no seu estado, á santidad.

“Todos os fieis cristiáns, polo tanto, están invitados e han de buscar a santidad e a perfección do seu propio estado de vida. Todos, pois, atendan a dirixir rectamente os seus afectos, para que o uso das cousas do mundo e o apego ás riquezas non lles impidan, contra o espírito da pobreza evanxélica, a busca da caridade perfecta, segundo a advertencia do Apóstolo: os que negocian no mundo, como se non gozasen del, porque a figura deste mundo pasa (cf. 1Co 7,31).”

Lumen Gentium fala, pois, dun "espírito" dos consellos -concretamente, da pobreza evanxélica-, que todo cristián está chamado a vivir e sen o cal non sería posible a verdadeira perfección cristiá, a santidad. É unha afirmación fundamental, que pode abrir todo un horizonte de comprensión.

Este ensino conciliar implica, en efecto, que os consellos -que se profesan na vida consagrada-, segundo o seu espírito propio, son manifestación intrínseca da caridade, da súa dinámica radical e da súa forza transformadora. Isto exclúe que se lles poida comprender como froito da soa iniciativa humana, coma se fosen ante todo expresión da vontade moral do individuo, que busca alcanzar a perfección por medio do seu esforzo. Os

consellos evanxélicos teñen a súa orixe na graza dunha presenza do Señor e dunha chamada súa; é dicir, nun don primeiro do Espírito, que fará posible o radicalismo dunha resposta que quere ser dada de todo corazón.

A mera vontade moral da persoa é, polo tanto, un horizonte insuficiente para a comprensión dos "consellos" e pode levar consigo unha redución perigosa, cando esquece a primacía do amor de Deus, en que o Espírito doa participar. O esforzo ascético que implica a profesión dos consellos non está destinado a conseguir este don do Espírito, senón a responder á súa graza e a crecer nela.

Os consellos serven, pois, para que se viva e se manifeste no mundo a caridade verdadeira; porque o seu "espírito", a súa dinámica profunda, pertence intrinsecamente á perfección no amor, á santidad.

Para poñer de relevo mellor o significado desta perspectiva teolóxica conciliar, pode ser útil a comparación de novo cun lugar moi expresivo do pensamento de S. Tomás de Aquino a este respecto, o seu tratado sobre a "lei nova", a lei propiamente "evanxélica", que rexe a vida de todo cristián.

Formulándose a cuestión dos contidos da "lei nova" -que definiu como "a graza do Espírito Santo, dada pola fe en Cristo"-, observa Tomás que contén preceptos, que son dados con respecto ao que é necesario para alcanzar a felicidade eterna; así como tamén consellos, que se refiren ao que posibilita ao home alcanzar mellor e máis doadamente o seu fin. Explicitar o sentido destes últimos, en particular, a partir da relación cos bens deste mundo.

“Mais, para chegar a ese fin último, non é necesario desbotar totalmente as cousas do mundo; xa que o home

pode chegar á benaventuranza eterna usando delas, con tal de que non as constitúa no seu fin. Pero chegará de modo máis expedito abandonando totalmente os bens deste mundo. Por iso, dan sobre isto consellos os Evanxeos”.

Subliña Tomás así a utilidade que os consellos teñen para aqueles que os profesan -chegarán máis expeditamente-; pero non explicita a súa relación con quen é cristián e vive no mundo. Non obstante, comprender esta relación non é só unha urxencia propia do particular momento que vive hoxe a Igrexa, senón que resulta necesario para entender plenamente por que "son dados os consellos evanxélicos", evitando reducilos a unha forma de abandono do mundo.

Esta tendencia, á que pode dar pé, por exemplo, unha lectura unilateral dos textos tomasianos, é corrixida polo ensino de LG 42, que, ao falar do “espírito” dos consellos, os pon en relación coa dinámica intrínseca da caridade perfecta á que están chamados todos os fieis cristiáns. Favorece así o Concilio, ao mesmo tempo, a percepción da dimensión propiamente eclesial deste "estado de vida", confirmando que ningunha graza do Espírito é dada, nin é ben comprendida, en proveito exclusivo de quen a recibe. Tampouco o "estado de perfección" serve en exclusiva á santificación persoal de quen profesa os consellos.

Así pois, coa "forma" da súa vida -feita posible por un don especial do Espírito-, coa súa propia existencia, as persoas consagradas cumpren unha misión de gran importancia, facendo manifesta a Igrexa e a todo fiel o radicalismo da caridade, así como a súa capacidade de renovar -segundo a dinámica do Reino- a relación co mundo, con todas as cousas. Son signo visible e

instrumento axeitado, querido por Deus, para testemuñar a presenza do seu Amor sen límites, recoñecido e acollido de todo corazón; é dicir, para facer posible a todos os fieis comprender e crecer na experiencia da caridade, sen esquecer ou reducir as súas dimensións, constitutivas da vida e da santidad cristiá.

2.3.A vida consagrada ao servizo do fiel cristián

A perfección dos consellos atinxe, polo tanto, a todos os fieis cristiáns; é dicir, ao membro do Pobo de Deus, ao *christifidelis* como tal, que somos todos, con igual dignidade e destino, chamados a vivir a entrega no amor como a forma da propia santidad persoal.

“Polo tanto, o estado de vida constituído pola profesión dos consellos evanxélicos, aínda que non atinxe á estrutura xerárquica da Igrexa, pertence, non obstante, incommutabilmente á súa vida e santidad”

A vida consagrada non se sitúa, pois, nin pode ser ben entendida a partir da polaridade xerárquica "clérigo-laico", que está determinada polo sacramento da Orde e subliña o significado constitutivo do ministerio apostólico.

A profesión dos consellos evanxélicos, en efecto, non consiste na celebración de ningún sacramento, e pode ser feita tanto por fieis que recibisen a Orde sacramental como polos que non o recibiron. Esta especial consagración atinxe á vida e á santidad tanto de clérigos como de laicos; non introduce unha diversidade na estrutura sacramental da Igrexa, pero si unha "forma", un "estado de vida" diverso duns e outros.

Neste sentido, non sería acertado tampouco o intento

de buscar os principios de comprensión da vida consagrada nunha presunta polaridade -con base no ensino conciliar- entre "dons xerárquicos" e "dons carismáticos", que serían como os dous piares cos cales o Espírito Santo "constrúe e dirixe" á Igrexa; coma se os "carismáticos" puidesen ser unha forma de acceso á vida en Cristo dalgún modo alternativa á vía ordinaria que significarían os "dons xerárquicos".

O texto conciliar non busca establecer un paralelo entre ambos os dous dons, senón poñer de manifesto a riqueza e variedade da acción do Espírito, a quen refire toda a vida e a unidade da Igrexa. Subliña así a presenza do Espírito nos "dons xerárquicos", que podería ser menos percibida que nos "carismáticos"; e afirma igualmente a existencia destes, a través dos cales o Espírito edifica tamén a Igrexa.

Os "dons carismáticos" non se sitúan, polo tanto, en contraposición cos "xerárquicos"; senón que, como aclara o mesmo Concilio, son dados a todos os fieis -tamén aos clérigos-, para testemuñar en radicalismo a vida e a santidad cristiá. Do mesmo modo, a referencia ao ministerio xerárquico, ao seu significado estrutural para a constitución da Igrexa, é válida para todos os fieis sempre, e tamén cando gozan de carismas, grandes e pequenos, e da variedade de dons do Espírito.

Convén, pois, evitar reler a afirmación conciliar sobre os dons "xerárquicos e carismáticos" como o establecemento de certa polaridade "xerarquía/carisma" -en contraposición co conxunto do ensino de LG. Dificultaría moito a integración eclesial e a comprensión da vida consagrada -fundamentada no carisma- e, no

fondo, estaría a facer eco á vella contraposición "carisma-institución" típica de moita teoloxía protestante, que negou o significado constitutivo do ministerio xerárquico para a Igrexa.

Por outra parte, intentar comprender o estado de vida "consagrada" en referencia dun modo ou outro á polaridade xerárquica, constitutiva da estrutura eclesial, introduce paradóxicamente o risco de clericalizalo; porque tendería a aparecer entón como un grupo particular dentro da Igrexa -asimilado, ao final, ao clero-, caracterizado por certa especialidade na experiencia relixiosa, que non sería propia de todos e que o afastaría da presenza dos cristiáns no mundo.

A vida "segundo os consellos" non ha de ser comprendida, por conseguinte, en contraposición co "sacerdocio ministerial", senón en relación co "sacerdocio común", que ten o seu fundamento no bautismo e que exerce todo cristián como tal, buscando a perfección na caridade en calquera estado de vida ou misión particular.

O testemuño profético da vida consagrada ilumina precisamente o significado vivo da "consagración bautismal", é dicir, da existencia do cristián e da súa misión no mundo, no que está chamado a vivir e testemuñar o radicalismo da fe, confrontado ademais a formas culturais moi contrarias á dinámica da verdadeira caridade, da perfección no amor a Deus e aos demais.

“... a vida consagrada aviva continuamente na conciencia do Pobo de Deus a esixencia de responder coa santidad da vida ao amor de Deus derramado nos corazóns polo Espírito Santo, reflectindo na conduta a consagración sacramental obrada por Deus no Bautismo, a Confirmación ou a Orde... a vida consagrada, coa súa

mesma presenza na Igrexa, ponse ao servizo da consagración da vida de cada fiel, laico ou clérigo.”

2.4. Bautismo e especial consagración

Aínda que a plenitude da caridade, descrita particularmente no Discurso da Montaña, é o precepto primeiro e decisivo para a santidad e a salvación de todo fiel, trátase, non obstante, dun amor que, desvelando a verdadeira dignidade e destino do home, supera as súas forzas e só é posible pola graza divina.

Por iso, tanto a chamada ao seguimento de Cristo como a resposta na fe é, en primeiro lugar, un don, un acontecemento de comunión, un entrar na unidade co Señor e participar do seu Espírito. Esta é a natureza mesma da "consagración bautismal", que, no seu xénero, non pode ser superada por outra de maior radicalismo. A especial consagración na profesión dos consellos evanxélicos só pode ser manifestación igualmente deste "ser-en-Cristo", forma peculiar de resposta ao don fundamental da pertenza e a comunión con El.

“Enviou a todos o Espírito Santo, para que os mova interiormente, de modo que amen a Deus de todo corazón, con toda a alma, con toda a mente e con todas as súas forzas, e ámense uns a outros como Cristo os amou. Os seguidores de Cristo, chamados por Deus non en mérito ás súas obras senón ao seu designio e á súa graza, e xustificados no Señor Xesús, polo bautismo da fe son feitos verdadeiramente fillos de Deus e partícipes da natureza divina, e por iso realmente santos.”

A consagración bautismal, na que nace a "nova criatura", é signo e instrumento do amor de Deus, dunha

"participación" radical en Cristo, na vida nova do Espírito.

A consagración no "estado de perfección *acquirendae*", na docilidade a un don "carismático", é igualmente memoria viva e testemuño público, ante a Igrexa e no mundo, do amor de Cristo; porque é ante todo resposta persoal ao Señor de todo corazón, con toda a memoria, intelixencia e vontade. Do mesmo modo, a asunción dos "consellos evanxélicos" é presentada xa polo NT como un resposta de amor e de obediencia á chamada do Señor Xesús ao seu seguimento, e non pode ser ben comprendida doutra forma.

A vida en "especial consagración" non se define, pois, negativamente, como un esforzo ascético que intentaría deixar atrás os bens e as realidades deste mundo como camiño para alcanzar a Deus -unha negación ou *fuga mundi*. É, pola contra, confesión de ter sido alcanzado polo Señor e signo e instrumento da pertenza a Él, como definición radical da propia vida e destino, que sitúa o fiel na historia de modo novo.

Unha existencia así consagrada, coa profesión dos consellos, será ante todo e en primeiro lugar un testemuño da natureza radical do ser cristián, do "estar no mundo" pero "non ser do mundo", propio do discípulo do Señor. Deste modo segue realizándose no presente a dinámica da Encarnación, a cuxa misión serve a Igrexa e dende a que ha de comprenderse tamén especificamente a vida consagrada": como Xesús non provén do mundo, pero é enviado a el para salvalo, así o seu discípulo -o fiel cristián- non pertence tampouco ao mundo, senón ao Señor, que o envía como testemuña súa a todas as xentes.

"Se o mundo vos odia, sabede que me odiou a min

antes que a vós. Se fosedes do mundo, o mundo amaríavos como cousa súa, pero como non sodes do mundo, senón que eu vos escollín sacándovos do mundo, por iso o mundo ódiavos. “ (Xn 15,18-19).

“Eu deilles a túa palabra, e o mundo odiounos porque non son do mundo, como tampouco eu son do mundo. Non rogo que os retires do mundo, senón que os gardes do maligno. Non son do mundo, como eu non son do mundo. Santificaos na verdade: a túa palabra é verdade. Como ti me enviaches ao mundo, así eu envíoos tamén ao mundo” (Xn 17,14-18).

“Exhórtovos, pois, irmáns, pola misericordia de Deus, a que presentedes os vosos corpos como sacrificio vivo, santo, agradable a Deus; este é o voso culto espiritual. E non vos adaptedes a este mundo, senón transformádevos pola renovación da mente, para que saibades discernir cal é a vontade de Deus, que é o bo, o que lle agrada, o perfecto” (Rm 12,1-2).

“Que ninguén se engane. Se algún de vós se cree sabio neste mundo, que se faga necio para chegar a ser sabio... Así pois, que ninguén se glorie nos homes, pois todo é voso: Pablo, Apolo, Cefas, o mundo, a vida, a morte, o presente e o futuro. Todo é voso, vós de Cristo e Cristo de Deus” (1Co 3,18.21-23).

“Digo isto, irmáns, que o tempo é xa curto. Polo tanto, que os que teñen muller vivan coma se non a tivesen... os que negocian no mundo, coma se non gozasen del; porque a figura deste mundo pasa” (1Co 7,29-31).

O mesmo Novo Testamento presenta, pois, insistentemente a realidade desta vida ou criatura nova, poñendo de manifesto tanto o seu fundamento na pertenza a Cristo, como as súas consecuencias para a experiencia do ser cristián, que vive en relación co mundo.

Este é o marco fundamental en que ha de comprenderse tamén e especificamente a nova relación con Deus e co mundo que distingue á vida consagrada. Coa profesión dos consellos, a persoa consagrada testemuña explicitamente que "o século" non constitúe para o cristián o horizonte da súa existencia -e é testemuña así do Reino escatolóxico-; pero non foxe do mundo, senón que define a súa relación con el -co secular- a partir da pertenza a Cristo e da participación no seu amor salvífico, que se profesa radicalmente como a forma propia da vida.

III. Testemuñas na Igrexa e no mundo

3.1. Chamados a ser e a amar con radicalidade

A vida consagrada é, en primeiro lugar, testemuño da presenza real do Señor Xesús, que fai posible un seguimento radical no amor. Ofrece así no mundo actual un testemuño primeiro e fundamental: o home, que se busca a si mesmo por mil camiños, que creu en mil ideoloxías e que, desenganado, cae hoxe a miúdo nunha escéptica negación de si, perseguindo mesmo o esquecemento ou o baleirado da propia persoa, só se ilumina na relación de amor que Xesucristo fai posible tamén aquí e agora.

Fai manifesto, polo tanto, que o camiño da vida non se encontra no individualismo ou no illamento, senón na relación, o amor e a comunión; que non consiste na vontade de anularse a si mesmo, mesmo con esforzo titánico, senón en responder e poñer todo o propio ser a disposición do Amado, para seguilo onde vaia.

Ilumínase así o sentido da existencia, sen necesidade de censurar a peculiar paradoxa característica da experiencia humana, a de existir no mundo sen que este abonde realmente -porque non dá razón do propio ser, nin resulta suficiente para responder ás esixencias de realización da propia vida. Pois faise posible afirmar que a plenitude se acha só no Deus infinito sen negar en absoluto o valor da propia vida na terra, nin a consistencia e o significado das realidades creadas.

Deste xeito, ofrécese ao mesmo tempo un testemuño da dignidade da persoa e da súa vocación na historia, unha afirmación especialmente necesaria na nosa cultura actual, que pon en cuestión ou non cre xa no valor radical da liberdade, da vida ou da conciencia humana; é dicir, que reduce ou degrada o significado da existencia individual.

Por outra parte, a profesión dos consellos evanxélicos non só testemuña a posibilidade, senón que recorda a urxencia de ser e amar con radicalismo, renovando a relación con todas as cousas. Preséntase como un "camiño de perfección", recordando que fai falta un traballo, guiado por unha experiencia viva do Evanxeo -que é un don do Espírito-, e un esforzo paciente, que só realiza o amor e a esperanza verdadeira.

Todos os fieis cristiáns necesitan o testemuño desta caridade radical; a todos urxe vela realizada e posible neste mundo, experimentar as súas dimensións intrínsecas de virxindade, pobreza e obediencia. Todos necesitan avivar sempre de novo a memoria da propia vocación á santidad. Pois a chamada á perfección no amor resulta ser sempre unha novidade tan radical, que doadamente é esquecida cada día tamén polo cristián;

máis aínda, a vivir moitas veces adaptados ás "formas deste mundo", esta vocación divina á caridade chega a non ser entendida, mesmo a non ser crida ou a ser negada directamente -quedando quizais só como presentimento dunha plenitude á que non se tende xa realmente na vida.

A existencia dos consagrados convértese así na afirmación profética da "vida nova" á que o cristián está chamado no mundo; é dicir, de como o recoñecemento do amor do Señor e a pertenza a Él, a fe e a caridade, son realmente o camiño para a xusta relación coa realidade. Ofrecen deste modo unha resposta viva a aquelas interpretacións modernas do cristianismo que ven a fe separada da vida, innecesaria para estar no mundo. Trátase dun desafío radical, que segue sendo actual e que, dramáticamente, chega mesmo a determinar a conciencia dos cristiáns, que poden relegar a fe ao ámbito do privado, do sentimento íntimo, sen recoñecer na pertenza a Cristo o principio dunha experiencia humana renovada, que tende a construírse en todos os aspectos, tamén no ámbito do secular, segundo a dinámica da caridade evanxélica.

Un servizo semellante á existencia dos fieis non podía facerse só de palabra, senón polo testemuño encarnado na vida, por persoas e rostros concretos que fan presente a novidade profunda dunha humanidade cambiada polo encontro co Amor do Señor e que quere seguir de todo corazón, docilmente, o seu Espírito.

A presenza da persoa consagrada é, pois, forma concreta escollida polo Señor como signo e instrumento do Seu amor para todo fiel, para que cada un perciba e viva a

grandeza da súa vocación. Verifícase así de novo, con respecto á chamada universal á santidad, o método introducido por Deus coa Encarnación: non é posible testemuñar e invitar ao radicalismo do amor sen a presenza real e próxima, sen o encontro, a compañía feita posible pola entrega de si do enviado do Señor.

3.2. Ao servizo da experiencia cristiá como tal

A vida consagrada, nas súas moitas formas, activas e contemplativas, actualiza de modo profético as diversas dimensións da caridade intrínseca á vida dos fieis e á Igrexa, é dicir do precepto fundamental de amar a Deus de todo corazón e aos demais como El amounos. Por iso, será sempre un testemuño de amor a Deus e ao seu Fillo Xesucristo, nos diversos aspectos da súa misión na terra e especialmente no don do seu Corpo e do seu Sangue: na oración ou a predicación, no amor á Escritura e á Eucaristía, na intercesión e a adoración ao Pai, etc. E, ao mesmo tempo, fará manifesto tamén na historia de moitas maneiras, segundo as necesidades de cada época, o significado de compartir o amor do Señor ao mundo, recordando a toda a Igrexa a dinámica verdadeira da súa misión para cos homes do seu tempo.

Deste xeito, en todas as súas diferentes expresións, a vida consagrada está en relación intrínseca coa experiencia cristiá elemental, propia de todo fiel bautizado. Os institutos seculares, en particular, grazas á intuición -o carisma- que os fixo nacer, expresan se cabe máis directamente esta relación coa experiencia cristiá como tal, a de quen recoñeceu a presenza do Señor, o amou e quere seguilo con toda a propia existencia no

medio do mundo, en todos os aspectos en que se desprega a súa vida dentro da sociedade.

Esta relación íntima, dalgún modo recíproca, entre vida consagrada e existencia cristiá, parece ser confirmada polo exemplo dalgúns grandes "movementos eclesiais" recentes, onde o ser cristián é vivido no mundo con conciencia clara e onde ao mesmo tempo medra o número dos que se senten chamados a unha consagración especial vivida na secularidade e xorden novas formas de vida consagrada. Mentres que, paralelamente, a diminución da experiencia cristiá, da capacidade de vivir a propia fe en Cristo na nosa sociedade, en relación con todo o que é secular, por parte dos cristiáns hoxe en día, pode explicar en certa medida a diminución tamén da vida consagrada e, en particular, dos institutos seculares.

Alí onde se acepta que a fe non transforma a relación coa realidade e a realización da propia vida no mundo -porque abonda a sabedoría e a forza humana-, diminúe a conciencia da novidade da propia experiencia cristiá e, paralelamente, a percepción do sentido dos consellos evanxélicos.

Precisamente por iso, o testemuño que ofrece esta nova forma de vida consagrada parece especialmente necesario e actual: xuntar consagración e secularidade, poñer de manifesto como a entrega de todo corazón ao Señor fai posible a presenza no secular cunha humanidade renovada. Son signo así no medio da Igrexa da fecundidade propia da fe de todo fiel, e motivo de esperanza nunha sociedade que sente con urxencia a necesidade dunha renovación da vida practicamente a todos os niveis.

3.3. A vida contemplativa como exemplo

O exemplo doutra das grandes formas da "vida consagrada", a contemplativa, pode servir para verificar moi brevemente a pertinencia deste horizonte de comprensión.

Trátase ademais da expresión de "vida relixiosa" máis directamente sometida a discusión na nosa cultura. É doado ver nela o símbolo dun cristianismo alleo á vida e á sociedade ou, se acaso, entendela como un esforzo -quizais ao modo "oriental" - de cortar o nexo con todas as cousas e deixar atrás a propia individualidade, para identificarse co divino.

Non obstante, a vida contemplativa non consiste para o cristián no "esforzo ascético" de encerrarse en si mesmo e de cortar os lazos coa realidade, buscando o "máis alá" dun Deus separado. Ao contrario, está radicalmente determinada pola autocomunicación de Deus ao home, que o invita en Xesucristo a unha amizade e unha participación na súa vida, á comunión no único Espírito Santo. Aparece como froito dunha fe que non induce á persoa a negar o valor da súa existencia no mundo, senón a recoñecerse querida e interpelada na súa singularidade propia polo amor máis radical, o de Quen vai ata a morte pola túa liberdade e a túa vida.

Será, pois, característica primeira desta forma de vida consagrada considerar con estupor agradecido a beleza do Señor, o seu amor inmenso, e responder na fe e na entrega de si, buscando sistemáticamente "non" antepoñer nada a Xesucristo (S. Benito).

Deste modo, a vida contemplativa é, sen dúbida, cumprimento do mandamento novo do amor, que o Señor deu a todos os seus discípulos. Un amor que segue o

Amado de todo corazón, que cumpre os seus mandatos con todo o ser e con todos os haberes da persoa, que ordena e orienta os propios afectos e enerxías. Nesta dinámica profunda florecen os tres votos da vida consagrada: pobreza, castidade e obediencia.

En todo iso nada implica desprezo ou abandono da realidade, da creación, que o Señor veu a salvar. Ao contrario, os contemplativos, participando da caridade do Señor, procuran "amar como El nos amou" e son radicalmente misioneiros, colaboran coa entrega de toda a súa vida, para que o mundo encontre en Él a salvación.

Esta positividade profunda ante a realidade, que se comprende como destinada a entrar en relación con Deus, é afirmada así tamén con respecto á propia persoa do contemplativo, que é querida ata o fondo polo Señor e que recibe de El un protagonismo radical no corazón mesmo do destino do mundo, a pesar da aparencia humilde do convento.

A vida contemplativa cumpre con iso unha misión profética, xa que recorda coa súa existencia mesma a prioridade radical da relación con Deus, do amor de e a Xesucristo como verdadeiro camiño para alcanzar a Verdade e a Vida. E manifesta a todos que a vida está chamada a ser unha historia de amor, un diálogo que se realiza ao longo da existencia, no que a persoa se reconece radicalmente amada polo Señor e aprende a camiñar na caridade e a entrega de si.

A contribución da vida contemplativa á Igrexa e ao mundo consiste, tamén por outra parte, na realidade da súa relación de amizade, de amor vivido en primeira persoa co Señor. O diálogo e a oración ao Señor, a entrega vivida conscientemente no silencio para ben dos homes,

serve ao cumprimento do designio salvífico de Deus sobre o mundo.

Esta colaboración a través da oración, que se fai en palabras, xestos e entrega persoal, é, en realidade, participación na misión salvadora de Cristo, no seu diálogo co Pai feito neste mundo con palabras e xestos humanos.

A vida contemplativa testemuña así tamén a profundidade do misterio da comunión eclesial, da nosa verdadeira identidade como membros do Corpo de Cristo. Mostra como o Señor nos une a El, como as nosas riquezas espirituais, os nosos dons e misións, son participación no seu. E mostra como estamos todos unidos na raíz sacramental do noso ser: podemos rezar, pedir, alabar, sufrir os uns polos outros, compartindo o que somos con quen o necesite, como o Señor o fixo co don pleno de si mesmo.

Conclusión. Eclesialidade intrínseca

Como se dixo, a vida consagrada non se constitúe por un sacramento nin pertence á estrutura sacramental da Igrexa; senón que, pola súa mesma natureza, é entrega persoal no amor e subliña constantemente a prioridade da santidad na Igrexa, do "sacerdocio común" de todos os fieis.

Específico da misión da vida consagrada é, polo tanto, dar testemuño concreto do imprescindible dun corazón urxido pola caridade de Cristo e do radicalismo do desprendemento propio desta "vida nova" no Espírito; pero tamén, dun xeito propio e peculiar, da pertenza e a compañía eclesial que o fan posible.

En efecto, todas as formas de vida consagrada, coa súa existencia e a súa misión, poñen de manifesto non só a pertenza a Cristo, senón tamén a necesidade da compañía eclesial para todos os fieis cristiáns. Esta é unha esixencia intrínseca da constitución eucarística e apóstolica da Igrexa -non se pode ser cristián só, senón sempre como membro da única Comunión en Cristo-; pero subliñao de xeito explícito e propio o testemuño existencial dos consagrados, que non deixa de acompañar "incomutabilmente" a vida da Igrexa.

A busca da perfección na caridade, común a todo fiel, necesita este "signo existencial", a presenza humanamente realizada do "espírito dos consellos", que é o espírito da caridade. Agora ben, como este servizo tan singular consiste especificamente no don da propia existencia, maniféstase nel claramente o significado particular da presenza e do testemuño vivo do irmán na fe; e experimentáanse a unidade e a pertenza mutua dos membros do novo Pobo de Deus. Podería falarse como dun "sacramento existencial", cuxa presenza recorda aos fieis, que a Igrexa se realiza na historia como unha fraternidade real articulada en diversidade de operacións e ministerios, na que os membros do Corpo se necesitan reciprocamente e ningún pode dicir a outro: non te necesito. Nesta perspectiva, a vida consagrada aparece como signo e instrumento do ser mesmo da Igrexa, precisamente en canto existe como unha "comuñón de vida, de caridade e de unidade", enviada polo Señor a todo "o universo como luz do mundo e sal da terra".

Reciprocamente, comprender tanto os institutos relixiosos coma os seculares en referencia á experiencia

dos fieis e da Igrexa implica que eles tamén han de permanecer na comunión eclesial concreta, na que o sacerdocio común, así como os carismas, son vividos por todos os fieis -incluídos os "clérigos" - en relación intrínseca co sacerdocio ministerial.

Neste sentido, a vida consagrada pertence e necesita estar plenamente integrada na realidade da Igrexa, particular e universal. Necesita do servizo do ministerio apostólico, como todo cristián, e está referida á vida dos fieis laicos no mundo, aos que non pode substituír na misión específica que cumpren no ámbito do secular.

Convén recordar, por iso, que nin sequera os institutos seculares poden definirse simplemente como unha forma de laicado –de feito, os seus membros poden ser tamén sacerdotes. Tamén estes institutos están ao servizo de todo o Pobo de Deus, de todos os seus membros en canto "fieis cristiáns"; e, polo tanto, ao servizo da súa misión no mundo, do que é expresión primeira o espazo do secular -o traballo e as riquezas, as relacións afectivas, as responsabilidades sociais.

Non pode utilizarse a inicial descrición negativa que fai LG do laico, para identificar con el aos institutos seculares -como tampouco para negar que existan laicos nos "institutos relixiosos" -, aínda que a literalidade do texto pareza inducir a iso.

O relator conciliar recordou no seu momento que este texto non intenta referirse á distinción técnica entre "institutos relixiosos" e "seculares". Polo que o contido do termo "estado relixioso" parece corresponderse aquí máis ben co de "vida consagrada", tal como o presenta o CIC:

“Na Igrexa hai moitos institutos de vida consagrada, que recibiron dons diversos segundo a graza propia de

cada un: pois seguen máis de preto a Cristo xa cando ora, xa cando anuncia o Reino de Deus, xa cando fai o ben aos homes, xa cando convive con eles no mundo, aínda que cumprindo sempre a vontade do Pai” (c. 577).

Salvagardar a xusta relación cos membros da Igrexa, vivir de corazón no medio dela, aceptando a súa forma eucarística e apóstolica, así como tamén a súa permanente necesidade de reforma e de purificación, é, sen dúbida, camiño para unha boa comprensión da vida consagrada e para unha maior fecundidade dos seus institutos.

Pois o cumprimento da misión dada polo Señor á súa Igrexa non pode ser levada a cabo por unha parte dos fieis por separado, nin aínda que pertenzan ao "estado de perfección", senón só polo Pobo de Deus como tal, que existe na historia como un Corpo ben articulado, non só polo servizo do ministerio apostólico, senón tamén pola presenza e a interrelación profunda entre os tres "estados de vida”.

“Por conseguinte, a misión da Igrexa cúmprese pola actividade coa que, obedecendo o mandato de Cristo e movida pola graza e a caridade do Espírito Santo, faise presente en acto pleno a todos os homes ou pobos para conducilos co exemplo da súa vida e a súa predicación, cos sacramentos e os demais medios de graza, á fe, a liberdade e a paz de Cristo...”

O estado de "especial consagración" recorda a todos a prioridade radical da realización existencial, da vida na perfección da caridade, da chamada á santidad, para o cumprimento da misión da Igrexa. Por iso a súa presenza, na variedade de institutos "relixiosos" e "seculares" ou

noutras novas formas, supón unha interpretación profética a todo o Pobo de Deus -e "as xentes", ás cales a Igrexa é enviada polo seu Señor. O seu testemuño de "vida segundo os consellos" será sempre necesario, para que os fieis perciban o significado concreto da chamada á perfección na caridade nas concretas circunstancias da historia. Pois cada xeración corre o risco de adoptar a mente do mundo, de reducir as dimensións da fe e da caridade ás súas medidas; e, polo tanto, de paralizar a dinámica da misión, deixando de saír ao encontro de todas as xentes sen excluír a ninguén, en particular a aqueles que a sociedade non aprecia ou descarta.

O testemuño desta caridade evanxélica, polo seu radicalismo, seguramente será sempre incómodo para os fieis e para o mundo. Pero é un don providencial, de valor inapreciable para o camiño de cada un e da Igrexa, particular e universal. Por iso é tamén de tanta importancia a fidelidade da vida consagrada á súa vocación, que realice a súa misión na unidade da comunión eclesial, que se comprenda como parte substantiva da súa realización viva.

A súa presenza é un grande ben e, por iso, é agradecida e desexada dende sempre pola Igrexa, que pide constantemente ao Señor que a enriqueza cos moitos dons do seu Espírito -xerárquicos e carismáticos- e, en particular, pídelle que a vida consagrada non deixe de acompañar en todo tempo a súa peregrinación polos camiños da historia.